Հրանտ Մաթևոսյան

Մենք ենք, մեր սարերը

6

6

«Հե-հե-հե-հե, լսո՞ւմ եք, ուղարկեք գնա եզ պառկեցնի», բայց եղավ իսկական մեծ տրաքոց: Անտառամեջ եկավ նույն Անուշավան Հակոբյանը:

– Արի, արի,– ակնոցը քթին, իր ժայռի գլխից մեղրի հրավիրեց ծե-րունի մեղվապահը:

Նա որևէ մեկից նեղացած էր, չլսեց ծերունուն, գնաց ուղիղ գյուղական խորհուրդ: Նա մեղավոր չէ. Արշոն պետին ով գիտե ինչեր է ասել, թե իբր կաշա՛ռք է վերցրել Հակոբյանը, հովիվների հետ սարերում ե՛զ է մորթել: Պետն ասում է. «Հակոբյան, եթե մաքուր ես՝ ապացուցիր» – «Ընկեր մայոր, ախար դա գողություն չէ, դա ես չգիտեմ ինչ զահրումար է, բայց գողություն չէ» – «Դուք եզ մորթե՞լ եք, լեյտենանտ Հակոբյան, իբր թե կարտոֆիլից փքված եզ» – «Ո՞վ է հնարել, ի՞նչ եզ մորթել...» – «Բայց որևէ բան մորթած կլինեք: Դա ի՞նչ հարբած արձանագրություն է: Դու կարդացե՞լ ես քո կազմած արձանագրությունը: Լեյտենանտ Հակոբյան, ապացուցիր, որ լեյտենանտ ես:

Գնա՛»:

– Այդպես է,– մոխրամանի մեջ ծխախոտը տրորեց լեյտենանտը:– Կապացուցեմ, որ ձերոնք գողություն են արել: Կանչել տվեք Իշխանին: Ես սպասում եմ:

Յատուկ Պոէմ

Լեյտենանտը քաղցած չէ, իսկ եթե քաղցի՝ խանութում կգտնի ուտելու մի բան. լեյտենանտի գրպանում փող կա, եթե ուզում եք՝ խնդրեմ, կարող է ձեզ էլ հյուրասիրել... Եվ ընդհանրապես լավ կլինի չխաղաք լեյտենանտի անվան ու հացի հետ: Դժգոհո՞ւմ եք, դժգոհեցեք ձեզնից, որ չեք կարողանում ձեզ կարգի հրավիրել: Ինչքան որ լեյտենանտին հայտնի է, որևէ տեղ չի գրված, թե հանցանքը չպետք է պատժվի:

Ու եղա՛վ իսկական մեծ տրաքո՛ց:

– Բարով ես եկել մեր տո՛ւն,– ասաց Իշխանը մտնելով գյուղական խորհուրդ:

– Նստիր:

– Ամաչկոտ պտուղ չեմ: Այ տղա, նախագահ, էս՝ խորհուրդդ կար-գին թագավորական ես դարձրել... Աթոռները Դիլիջանի՞ են, թե՞ Դիլիջանն էդքան շնորհք չունի:

– Դուք դուրսը որևէ գործ չունե՞ք,– հարցրեց լեյտենանտը գյուղա-կան խորհրդի նախագահին:

– Ունեմ:– Նախագահը կարմրելով դուրս գնաց:

– Այ տղա, քո գնալուց հետո...– սկսեց Իշխանը:

– Միայն հարցերին պատասխանիր,– կտրեց լեյտենանտը:– Ես մտադիր չեմ վեց օր էստեղ վեր ընկնելու:

– Ինչո՞ւ, մեր գյուղը քեզ դուր չի գալի՞ս,– հարցրեց Իշխանը:

– Միայն և միայն հարցերին պատասխանել:

– Օհո՛, իշխանության հետ մնացինք մենակ:

– Գողության գործով եմ կանչել, Իշխան:

Յատուկ Պոէմ

Իր անվան հնչումը լեյտենանտի պես մարդու բերանից՝ դուր եկավ Իշխանին: Նա ժպտում էր, հետո սթափվեց.– Ի՞նչ գողություն:

– Ոչխարների:

– Մի՛ վիրավորիր:

– Ի՛նքդ ես քեզ վիրավորել:

– Ես իմ թշնամին չեմ:

– Բայց գողություն ես արել:

– Գողն ուրիշներն են:

– Դո՛ւ ես մորթել:

– Դեմ չեմ:

– Ուրեմն գողը դու ես:

– Մի՛ վիրավորիր:

– Իսկ ո՞ւր էիր պահել պատվասիրությունդ, Իշխան Անտոնյան, երբ մորթում էիր ուրիշի ոչխարները:

– Ինքդ գիտես, որ, ընկեր լեյտենանտ, ճիշտ է, սկզբում դրանք ուրիշի են եղել, բայց հետո տերը եկել է, խոսել ենք, վերջացել է: Անցած գնացած բան է:

– Նոր է սկսվում, Իշխան:

– Ուզենաք՝ չեք սկսի, ընկեր լեյտենանտ:

– Իմ ուզելով չէ, օրենք է, Իշխան:

Իր անունը նրա բերանից՝ նորեն դուր եկավ Իշխանին և նա ետ տվեց արժանին.

– Ընկեր լեյտենանտ, օրենքը քո ձեռքին է, ընկեր Հակոբյան:

Լեյտենանտն իրեն մի պահ լավ զգաց, բայց հաջորդ վայրկյանին հասկացավ, որ սկսվում է մի նոր հարբած արձանագրություն, և աչքերը փակելով՝ մերժելով բոլոր շոյումները, նա պատասխանեց.– Ես էլ եմ օրենքի ձեռքին, Իշխան ջա՛ն, դու էլ ես օրենքի ձեռքի՛ն, բոլորս ենք օրենքի ձեռքին: Օ՛րե՛նքի՛: Ես չեմ լինի, դու չես լինի, օրենքը կլինի, օ՛րե՛նքը՛: Հանցա՞նք ես գործում՝ պիտի տա՛ս պատասխան: Այդպես է, օրենք հնարողն է իր հնարածին պատասխան տալիս: Օրենքը վեր է ամեն ինչից:

Ձևակերպումները լավ էին ստացվում, և իր ձայնն սկսեց իրեն դուր գալ: Նա իրեն մեծ զգաց, իսկ Իշխանը երեխա էր.

– Այդպես է: Հասկացա՞ր, Իշխան Անտոնյան:

Որոշ ժամանակ լուռ էին. երկուսի մտքում էլ լող էին տալիս լեյտենանտի խոսքերը, հետո Իշխանը հոգոցով ասաց.

– Է՛, քո գործն էլ դժվար է, ընկեր լեյտենանտ:

– Ուրեմն՝ մենակ չես եղել:

– Մենակ չեմ եղել:

– Ովքե՞ր են եղել քեզ հետ:

Իշխանը խեղճ-խեղճ ժպտաց ու, ստուգելով,– Բոլո՛րը:

– Բոլորը՝ ովքե՞ր:

– Ախար...– Իշխանն ասի-չասի օրորվում էր աթոռին, ու հանկարծ լեյտենանտի ճակատին սպի նկատեց, սպին հիշեցրեց Ստեփան քեռու ճաղատ գլուխը, իսկ նմանությունը դիմացինին լեյտենանտից դարձրեց իր՝ Իշխանի պես մարդ:– Անուններով չեմ ասի: Գրիր, որ Իշխանը մորթել է ու ընկերովի կերել:

– Ախար իրար հասկացանք, է՛, Իշխան:

Յատուկ Պոէմ

– Բայց անուններից վատ բան դուրս կգա ախար, ընկեր լեյտենանտ:

– Մի՛ վախեցիր, Իշխան, դատավորի հետ ես մոտիկ եմ, կխոսենք՝ մի բան կանի:

– Է՛, որ դատավորն էլ մեջտեղ եկավ, ուրեմն... Չէ՛, անուններով չեմ ասի: Ես մորթել եմ, տղերքը կերել են, ես էլ եմ կերել: Ռևազն էլ:

Բոլորս էլ կերել ենք:

– Ախար այդ բոլորն անուն չունե՞ն:

– Լավ, է՛, ընկեր լեյտենանտ, մի՛ ստիպիր, ունեն անուն, բայց ինչո՞ւ ես ուզում ինձանից իմանալ: Չե՞ս լսել,– փորձեց վախեցնել Իշխանը,– առած կա, ասում է «հովվի խոսքը խոսք է. եթե ասաց անունները չեմ տա, ուրեմն չի տա»:

– Կտա՛, Իշխան, կտա՛:

– Դե, առածն է ասում:

– Առածը դու հնարեցիր, Իշխան:

– Հա-հա-հա-հա... Հասկացա՞ր: Ես կարծում էի գլխի չես ընկնի: Լավ մարդ ես, ազնիվ խոսք, ընկեր լեյտենանտ... Ո՛նց հասկացավ...–

Իշխանը նորից ծիծաղեց.– Ասում է՝ առածը դու հնարեցիր: Վայ, ընկե՛ր լեյտենանտ, ընկեր լեյտենանտ... ասում է... Ընկե՛ր լեյտենանտ, արի անուններից ձեռ քաշիր, ընկեր լեյտենանտ:

– Դես-դեն մի գցիր, Իշխան:

– Դես-դեն չեմ գցում, ընկեր Հակոբյան, մարդավարի ասում եմ, որ անունները չեմ տա:

– Տալիս ես:

– Դե, եթե ստիպում ես՝ տալիս եմ: Բայց դու լավ մարդ ես ու չես ստիպում:

Յատուկ Պոէմ

– Չեմ ստիպում: Դու քո կամքով ասում ես:

– Եթե կամքից ենք խոսում, իմ կամքով՝ չե՛մ ասում:

– Կամքով է ու ասում ես, Իշխան:

– Որ ինչ էլ ուզում է լինի, չեմ ասում, չէ՛: Ինձանից անուն չլսեցիք:

Իշխանն զգում էր, որ ինքը միայն րոպե-րոպե երկարաձգում է ասելը, որ հիմա լեյտենանտը կխոսի առանց ժպիտի, և ինքը կտա անունները:

– Ախար, Հակոբյան ջան... մարդ պիտի խիղճ ունենա, էլի՛...

– Իշխա՛ն:– Լեյտենանտը ծխախոտ վառելով դուրս եկավ գրասե-ղանի ետևից:– Անուն-ազգանունով:

– Ախար, մի ստիպիր, էլի...

Մի տարի, քառասունութին կամ քառասունիննին, գոմի դռնից կորավ Ավագի զամբիկը: Կարծում էին չի կորել, որտեղից որ է դուրս կգա՝ գերեզմանոցից, կապած տեղից չքացավ նախագահի տակի հովատակը: Դեռ լուրը մի կարգին չէր տարածվել՝ կորավ Հերիքնազ տատի գոմեշը: Երկու օր հետո Գետամեջի հոտերից կորավ երեք հարյուր գլուխ ոչխար: Մի ամիս անց լուր եկավ թե գողը բռնվել է, հայտնի գող է, Մկըռ անունով, մի չորս անգամ բանտ նստած:

Երբ պատմում էին՝ իրիկուն էր, անձրևում էր այն մանր անձրևով,

որ ամիս է տևում և չի կտրվում մինչև ճահճահոտ չի բուրում հողը, յափնջին քարի պես չի ծանրանում և չեն մրսում նույնիսկ շները: Ոտքերը կրակի մոտ տրորելով Իշխանը լսում էր, իսկ պատմողը պատմում էր, որ այդ գողը սրնքակոճեր չունի, քննիչը քննելիս ջարդել է: Քննիչը հրամայել է՝ կանգնի՛ր: Ոտքերդ լա՛յն դիր: Գրասեղանից բռնի՛ր: Չշարժվես, ու չոր կոճերին այնքան է խփել կոշիկի քթով, որ կաշվի տակ ոսկորը մանրացել է ձավարի պես:

– Այ թե, հա՛...

– Տո տո՛ւր, ես դրա...– Ավագի սիրտը ձիու համար մղկտում էր և հայհոյելուց Ավագը չէր հանգստանում:

Իշխանի ոտքերը ցավում էին, հոդացավը կոճերից բարձրանում էր ոսկորներով ու նորից իջնում կոճեր: Այդ երեկո Իշխանը գրազ կգար, որ հոդացավը հիվանդություն չէ, կենդանի է, օձի պես սառը, օձի պես ջլուտ, ու սողում է մաշկիդ տակ, կարող ես ձեռքդ դնել նրա գտնված տեղը և մատներիդ տակ զգալ նրա ջլուտ սառնությունը: Եվ առաջանում էր դանակով կաշիդ պատռելու, այդ սողունը դուրս քաշելու անդիմադրելի ցանկություն:

Եվ Իշխանը ոտքերը տրորելով տնքում էր.

– Ուո՛ւ... ոտքի ցավն ուրիշ է... ցա՛վ չի, սպանի՛չ է... թող թևերը ջարդեր, բայց ոտքի չոր ոսկորներին... ուո՛ւ... կոճերը...

– Թող չգողանար,– ասում էր Ավագը.– չէ՛, ես նրա համա՛ր եմ յոթ տարի զամբիկ պահել: Տո տո՛ւր, ես դրա ստեղծողի...

Լեյտենանտը ժպտալով նստեց: Իշխանը շնորհակալ էր այդ ժպիտի համար և նստելու համար:

– Մի խոսքով՝ եկան խառնվեցին, ոչխարի հետ եկան փարախ: Տղերքին բան չասացի: Ասում եմ՝ բերանս չեմ բացելու մինչև քնեմ, իսկ որ քնեցի՝ չեմ ասի ու չեմ ասի: Էդպես, էլի, մինչև դես, մինչև դեն՝ տերը կգա: Ես էդ մտքերիս հետ եմ, Դուքսը բարձրացել է քարի վրա, բերանացի է ասում «Հա՛յ Յագո, ես քո այսպեսն ու այնպեսը, հա՛յ իծի միրուք, հա՛յ սատանի կոտոշ Յագո», չի թողնում քնեմ:

– Դուքսն ո՞վ է:

– Ջավենը: Որ աղ էր շալակել՝ նա: Վենետիկի դուքս ենք ասում... Բարձրացել է քարի վրա, արտասանում է... Ի՛նչ է արտասանում, այ տղա, սպասիր մտածեմ: Մտքիցս գնա՛ց...

– Իսկ Յագո՞ն ով է:

– Չգիտեմ, մերոնց մեջ Յագո չկա:

– Բա Ջավենն ո՞ւմ է ասում՝ Յագո, իծի միրուք...

– Էդ արտասանության մեջ է: Ի՛նչ էր արտասանում, այ տղա...

– Կարևոր չէ,– ասաց լեյտենանտը,– ուղղակի՝ կանգնել է քարին, արտասանում է: Այդպես վատ չէ:

– Չէ՛,– ներելով ժպտաց Իշխանը,– լավ ոտանավոր է: Ես հիշում եմ, միայն քաղաքի անունն եմ մոռացել: Որ ասում է՝ բռնեց այդ թլփատ շան կոկորդից և խեղդեց այսպեեեեե՛ս: Ես չեմ կարողանում նրա պես արտասանել: Ջավենը շատ լավ է ասում: Իսկ քաղաքն էլ էն է, որտեղից որ հայեր են գալիս:

– Փարիզը:

– Չէ, Փարիզը շատ եմ լսել:

– Լոնդոն,– ժպտալով հուշեց լեյտենանտը:

– Չէ՛, սպասիր, ես կգտնեմ:

– Ուրեմն Նյու Յորք:

– Չէէէի:

– Մոսկվա՞:

– Է՛, ամոթ էլ չի՞ Մոսկվան մոռանամ: Որտեղից որ հայեր են գա-լիս, հայե՛ր: Հայրենադարձներ:

– Դե ուրեմն Բեռլինն է:

– Բեռլինը հրեդ: Պատերազմին Աբրահամն ու Համոն հասել էին Բեռլին, պատմում են:

– Աբրահամը հետնե՞րդ էր:

– Չէ, Աբրահամը մտքի աշխատանք է տանում: Հաշմանդամ է, ակումբում է աշխատում:

– Համո՞ն էլ մտքի աշխատանք է տանում,– թաքուն ծիծաղեց լեյ-տենանտը:

– Չէ, կուսակցական: Նա ֆերմայում չի: Երկուսն էլ ֆերմայում չեն:

– Լավ, իսկ ո՞վ է ֆերմայում աշխատում:

– Չէ, Ջավենը կանգնել էր քարին, արտասանում էր...

– Այո, այդտեղ էինք կանգնել: Ջավենն արտասանում էր, իսկ ով-քե՞ր էին լսում:

– Քաղաքի անունի վրա էինք կանգնել:

– Թողնենք քաղաքը:

– Հիմա կհիշեմ ու կթողնենք:

– Մոսկվան ասացի՞:

– Ախար, ասում եմ, էն քաղաքը, որտեղից հայեր են գալիս:

– Էդ ո՞րը կլինի:– Լեյտենանտի պաշարն սպառվելու վրա էր, և նա զգուշությամբ, մի տեսակ՝ կարծես խնայողությամբ, հուշեց.– Գուցե Հռո՞մն է:

– Հռոմի նման բարդ է, բայց Հռոմը չէ:

– Ոչինչ, Իշխան, մի՛ հիշիր, կարևոր չի... Ասենք թե, ենթադրենք թե Թիֆլիսն է Ջավենի այդ քաղաքը...

– Թիֆլի՞սը... Հո՛յ... Թիֆլի՞սը... Ասացեք, որ Թիֆլիսում... հխըհխը-հխը... մի լեյտենանտ... խի՛հ... բռնեց թլփատ շան կոկորդից և խեղդեց... Ստեփան բիձան ասում է հեղդեց... Նա հայհոյեց իմ ազգը... խեղդեցի: Թիֆլիսո՞ւմ, ահա

այսպեեե՛ս... խը-խը-խը, հխը-հխը-հխը... Ախար, ընկեր լեյտենանտ, Թիֆլիս մոթալ եմ ծախում ես ամեն տարի... Թիֆլիսի՞ մասին էլ գրեն՝ նա հայհոյեց իմ ազգը, և ես բռնեցի այդ թլփատ շան կոկորդից և խեղդեցի այսպես... Վա՛յ ընկեր լեյտենանտ, ընկեր լեյտենանտ... ասում է Թիֆլիս...

Ընկեր լեյտենանտ չի մնացել, մնացել է մի մարդ, որ գետինն է

մտնում: Որի աղջիկը գնում է երաժշտական դպրոց, որի տղան շախմատ է ուսումնասիրում և ասում, թե Բոտվիննիկը հին է, որի տանը շնորհքով դարսված են գրքերը, մի հինգ հարյուր կտոր, և այդ մարդը կյանքում գիրք չի բացել: Հիմար գողություններ, հիմար հետաքննություն, հիմար օրերի շարան: Իսկ տանը, հինգ հարյուր գրքից մեկում անպայման գրված է, թե այդ ո՛ր քաղաքում և ով ում կոկորդից է բռնել, ինչի համար է բռնել, մեղավորն ով է եղել, կոկորդից բռնողը պատժվե՞լ է... Թո՛ւ, սրիկա, ինչի մասին էլ մտածում ես՝ մեղավո՛ր-անմեղ, մեղավոր-անմեղ... Փոխի՛ր գործդ, փոխիր... Հե՛, հիսուն տարեկանում գործը չեն փոխում:

– Լավ, Իշխան,– գլուխը բարձրացրեց նա,– Ջավենն ուրիշ բան հո արտասանո՞ւմ է: Դե, ես ու դու էլ Ջավենի պես հո գիտնական չենք, արի այն հիշենք, ինչը որ գիտենք:

Իշխանն սկսեց «Շունն ու կատուն», լեյտենանտն ասաց, որ կարելի է դրանով էլ յոլա գնալ, այդտեղ էլ ինչ-որ մեկը մեկին խեղդում է. իրար օգնելով գնացին մինչև վերջ, ոչ ոք ոչ ոքի չխեղդեց, բայց

նրանք՝ անհարմար վիճակի մեջ ընկած երկու տղամարդ, չանդրադարձան դրան: Հետո՝ խոսքի արանքում լսվեց Ավագի ու Պավլեի անունը, ու դրանով Իշխանը դարձավ անհետաքրքիր:

Դրանով էլ Իշխանի հարցաքննությունը վերջացավ, և սկսվեց իսկական մեծ տրաքոցը: Գյուղխորհրդի կատարածուն ուղարկվեց ոչխարի մոտից կանչելու Պավլեին, Ավագին, Ջավենին, իսկ Իշխանին

Յատուկ Պոէմ

առաջարկվեց գյուղից չհեռանալ, մինչև համապատասխան կարգադրություն: Իշխանը դա որպես կատակ ընդունեց և պատասխանեց կատակով.

– Կարծում ես ուզո՞ւմ եմ իմ տնից ուրիշ տեղ գնամ: Ոտքդ՝ չոր, գլխիդ՝ ծածկ, ոչ անձրև է ծոծրակից մինչև քամակդ վազում, ոչ էլ ոտքերիդ ցավից ես կուչուհուպ գալիս: Ոչխարն անտեր եմ թողել:

– Ոչինչ,– ասաց քննիչը,– ես նախագահին կասեմ քո փոխարեն առայժմ մի քանի օրով ուրիշ մարդ ուղարկի:

– Այ տղա, ուրեմն կարգին տրաքոց է,– շեմին մոլորվեց Իշխանը: Եվ մեկ-մեկ ու կարծես միաժամանակ, ինչպես դարանածներն են բսնում խոտերի միջից գողի շուրջը, Իշխանի մեջ իրար ետևից գլուխ բարձրացրին խնդրելու պահանջը, հայհոյելու կատաղությունը, էնպես, սարեցու պես ականջախառը վրա բերելու մղումը, լսածը լուրջ չընդունելու հույսը: Ապա իրար ետևից դրանք իջեցրին, պահեցին գլուխները, ու մնաց վախը:

Անասնաբույժը պատմում էր.– Մո՛ւթ-մութ է լինում: Սև: Ոչինչ չեն տեսնում: Ձիերով գնում են: Ձիու գլուխն էլ չեն տեսնում: Ձեռքը մոտեցնում են աչքին՝ ձեռքն էլ չեն տեսնում: Ու հանկարծ ձիերը կանգնում են: Սրանք մտրակում են՝ ձիերը ետ-ետ են անում: Ակումբի վարիչը թերթի աշխատողին ասում է՝ «Իջնեմ տեսնեմ ինչ է...», ասելն ու ճիչը միանգամից են լինում: Ու էլ ոչ մի ձայն: Մութ ու լուռ: Մյուսը մինչև առավոտ տեղից չի շարժվում ու զգում է, որ ձին տակին դողում է, կարծես դյութված է: Իսկ որ լուսանում է՝ տեսնում է մի անդունդ ձորի բերանի է կանգնած: Մյուսի ձին՝ հենց պոնկին, իսկ ասպանդակը չկա, պոկել տարել է: Ձորն էլ այնպիսի ձոր է, որ վերևից նայում ես՝ գլուխդ պտտվում է: Շատ խոր ձորերը մարդու քաշում են: Անդունդ ձորի հատակին մի մատի չափ երևում է գոհը:

Իշխանը բարձրությունից վախենում էր: Երազի մեջ հաճախ ձորը նրան քաշում էր: Իշխանը բռնում էր պոնկի մացառներից՝ պոկվում էին, աա՛... Իշխանը վեր էր թռչում: Եվ սիրտը, անտեր սիրտը դեռ երկար ժամանակ խառնում էր:

– Այ տղա, Ռուբիկ, չասացիր, է, որտեղ է եղել դեպքը,– հարցնում էր Իշխանը անասնաբույժին: Սա ձեռքը թափահարում էր ինչ-որ կողմի վրա: Եթե Իշխանը պարզեր, թե որտեղ է եղել այդ դեպքը՝ չէր վախենա: Մանկության գրույցներից նրա մտքում մնացել էր երեխագող գայլամարդերով Դաղստանը: Պատերազմի ժամանակ, բանակից, Աբրահամը նամակ էր ուղարկել սարերը, ընկերներին, նամակի մեջ

գրել էր, որ Մախաչկալայում է, Դաղստանի ինքնավար հանրապետությունում: Եվ երեխագողերը կորան, մնաց «Դաղստանսկայա ԱՍՍՌ, գորոդ Մախաչկալա, պալուչիտ Աբրամու Օգանիսյանու»: Որևէ կերպ՝ նամակով, պատմելով, քարտեզով, Դաղստանսկայա ԱՍՍՌ, գորոդ Մախաչկալա չէր դառնում Իշխանի վախը մութ ձորից, որի տակը չի երևում, նայում ես՝ գլուխդ պտտվում է, մացառներիդ հետ քեզ քաշում է ձորը...

Իշխանին թվաց, թե երազի մեջ է, մացառները պոկվում են:

– Ընկեր լեյտենանտ...

– Գնա... գնա...

Իշխանը ոչխար չի մորթել, մարդ է թաղել Իշխանը, տեղը խնամքով հարթել, կորցրել, և ահա կանգնեցրել են Իշխանին թաղվածի վրա.– Հանիր:

– Դե, մենք մեղավոր ենք, ընկեր լեյտենանտ, մենք չպետք է անե-ինք, բայց...

– Ես վերջացրել եմ:

Իշխանը դուրս եկավ սենյակից և, ինչպես եթե գիշեր ժամանակ արևը միանգամից վառվի զենիթում, այդպես հանկարծակի աշխարհը նկարվեց նրա համար. դա եղավ մեկ վայրկյանում, բայց կարծես սկիզբ ու վերջ էլ ուներ. սկիզբը դպրոցի զանգի ղողանջն էր, որ մթից դուրս բերեց տանիքների թույլ կարմիրը, մի գոմի գլխի՝ դեղին դդումներ, լարից կախ՝ տաքդեղի կարմիրը, թևերի թափահարում ու՝

Յատուկ Պոէմ

– Ծուղրու...– աքաղաղի կանչը կորավ զռոցի թանձր թաղիքի տակ: Այդ զռոցը կտուրների վրայից գլոր-գլորվելով գյուղից դուրս նետվեց դեպի դաշտերը:

– Ժամը մեկն է,– ասաց Իշխանը:– Անտերը էշ չի, գործարան է, տե-ղը տեղին խփում է...– Եվ չգիտես ինչ մտածելով՝ Իշխանը ետ դարձավ: Միայն թե՝ ուրախ էր, միայն թե՝ հաստատ համոզված էր, որ խորոված են կերել: Ընդամենը խորոված: Ու մտքի մեջ պարանի պես իրար էին նետվում այն երեկոյի ձայները. «Ոչխար եմ կորցրել, չեք տեսե՞լ:– Չեմ լսում, բա՛րձր ասա...»: Եվ դուռը ճեղք անելով՝ Իշխանն ասաց.

– Ընկեր գեներալ... Թույլ տալի՞ս եք, ընկեր գեներալ, նստել իմ տանը մինչև նոր կարգադրություն,– և ձեռքը գլխարկին տանելով՝ սապոգի կրունկներն իրար խփեց:– Լսո՛ւմ եմ,– բայց կոճերն իրար կպան ու արարողության ամբողջ հանդիսավորությունը փչացավ:

– Ուուուուի, ընկեր գեներալ, ոտքերի ցավն ուրիշ է,– և կնճռոտ-վեց ու կաղալով գնաց:

Յատուկ Պոէմ